2

3

West Bengal State University B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012 PART – I

SANSKRIT — GENERAL

Paper - I

(CASUAL CANDIDATES)

Duration: 3 Hours

Maximum Marks: 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

GROUP - A

(বিভাগ-ক)

1. Answer any ten of the following questions:

 $10 \times 1 = 10$

যে কোন দশটি প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

- a) What is पद्य ? পদ্য কাকে বলে ?
- b) What is definition of 'य-गण' according to छन्द: शास्त्र ? ছন্দঃশাস্ত্র অনুসরণে 'য -গণ' এর সংজ্ঞা কি ?
- c) 'पादान्तगोऽपि वा' Give the meaning of the sentence. 'পাদান্তগোহপি বা' —বাক্যটির অর্থ লিখুন।
- d) What are the লঘুধ্ব in Sanskrit prosody?
 সংস্কৃত ছন্দে কোনগুলি লঘুস্বর ?

- f) What is the meaning of the word 'কাব্দ্ৰ্বা'?

 'কাদম্বরী' শব্দটির অর্থ কি ?
- g) Who is the author of 'स्वप्नवासवदत्तम्' ? ক্রিক্সের্বাসবদত্তম্'-এর রচয়িতা কে ?
- h) Who was ক্ষমণান্ ? কুমগ্বান্ কে ছিলেন ?
- i) What is the name of विदूषक in the drama 'स्वप्नवासवदत्तम्'? 'স্বপ্নবাসবদন্তম্' নাটকে বিদূষকের নাম কি ?
- j) 'दु:खं न्यासस्य रक्षणम्' Who is meant by 'न्यास' here? 'দুঃখং ন্যাসস্য রক্ষণম্' — এখানে 'ন্যাস' বলতে কাকে বোঝানো হয়েছে?
- k) Who is known as आवन्तिका ?
 'আবন্তিকা' নামে কে পরিচিত ?
- Who was বর্ষক: ?
 দর্শক কে ছিলেন ?
- m) What is the modern name of বন্দর্যাত্য ? বৎস রাজ্যের আধুনিক নাম কি ?
- n) Who was महादेवी ?
 মহাদেবী কে ছিলেন ?

10

GROUP - B

(বিভাগ-খ)

- 2. ্ a) Define and illustrate any two of the following metres : $2 \times 2 \frac{1}{2} = 5$ নিম্নলিখিত যে কোন দুটি ছন্দের উদাহরণসহ লক্ষণ লিখুন ঃ शালিনী, तोटक, द्रुतविक्ताम्वितम् , वंशस्थिविलम् ।
 - b) Scan and determine the metres in any two of the following : $2 \times 2 \frac{1}{2} = 5$ নিম্নলিখিত যে কোন দুটির গণবিভাগপূর্বক ছন্দ নির্ণয় করুন ঃ
 - i) अर्थो ह्वि कन्या परकीय एव ।
 - ii) न खलु न खलु वाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन् ।
 - iii) मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकायाः ।
 - iv) प्रवर्ततां प्रकृतिहिताय पार्थिव: ।
- 3. a) Answer any *one* of the following questions : নিম্নলিখিত যে কোন **একটি** প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ
 - i) Who was Śukanāsa? What was Śukanāsa's advice to Chandrapīda?

 Why did he do so?

 2 + 5 + 3 = 10

 শুকনাস কে ? তিনি চন্দ্রাপীডকে কি উপদেশ দিয়েছিলেন ? তিনি কেন উপদেশ দিয়েছিলেন ?
 - ii) Give a critical estimate of Banabhatta's style.

 বাণভট্টের রচনাশৈলী সম্পর্কে আলোচনা করুন।

OR

- b) Translate any two into English or Bengali : $2 \times 5 = 10$ যে কোন দুটির ইংরাজী অথবা বাংলায় অনুবাদ করুন ঃ
 - i) गुरुपदेशश्च नाम पुरुषाणामश्विलमलप्रक्षालन-क्षममजल-स्नानं-मनुपजात-पिलतादि वैरुप्यमजरं वृद्धत्वम् , अनारोपितमेदोदोषं गुरुकरणम् असुवर्ण-विरचनमग्राम्यं कर्णाभरणम् अतीतज्यो-तिरालोको नोद्वेगकरः प्रजागरः ।
 - ii) विहितवेदितव्यस्य अधीतसर्वशास्त्रस्य ते नान्यमप्युपदेष्टव्यमस्ति । केवलञ्च निसर्गत एव अभानुभेद्यमरन्तलोक च्छेद्यमप्रदीपप्रभापनेयमतिगहनं तमो यौवनप्रभवम् ।
 - iii) मनसा देवताध्यारोपणप्रतारणासम्भूत सम्भावनोपाहता-श्चान्तः प्रविष्टापर भूजद्वयिमवात्मवाहुयुगलं सम्भावयिन्त । त्वगन्तरित-तृतीयलोचनं स्वललाटमाशङ्कान्ते । दर्शनप्रदानमध्यनुग्रहं गणयिन्त ।

GROUP - C

(বিভাগ-গ)

4. a) Answer any *one* of the following : যে কোন **একটি** প্রশ্নের উত্তর দিন ঃ

 $1 \times 10 = 10$

- i) Compare and contrast the characters of Padmavati and Vasavadatta as depicted in Bhasa's play Svapnavasavdattam, 'স্বপ্নবাসবদত্তম্' নাটক অবলম্বনে বাসবদত্তা ও পদ্মাবতী চরিত্রের তুলনামূলক আলোচনা করুন।
- ii) Discuss the aptness of the title of the drama Svapnavāsavadattam. 'স্বপ্নবাসবদত্তম্' নাটকের নামকরণের সার্থকতা আলোচনা করুন।
- iii) 'स्वप्नवासवदत्तस्य दाहकोऽभूत्र पावकः' Justify the statement. 'স্বপ্নবাসবদত্তস্য দাহকোহভূন্ন পাবকঃ' — বক্তব্যটির তাৎপর্য বুঝিয়ে লিখুন।
- b) Translate into Bengali *or* English any *one* : বে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ

 $1 \times 4 = 4$

- i) कः कं शक्तो रक्षितुं मृत्युकाले
 रज्जुच्छेदे के घटं धारयन्ति ।
 एवं लोकस्तुल्यधर्मो वनानां
 काले काले छिद्यते रूह्यते च ॥
- ii) पूर्व त्वयाप्यभिमतं गतमेनमासी च्छलाध्यं गमिष्यसि पदं विजयेन भर्तुः । कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ॥
- c) Explain any one:

 $1 \times 6 = 6$

যে কোন একটি ব্যাখ্যা লিখুন ঃ

- i) गुणानां वा विशालानां सत्काराणां च नित्यशः । क्रायालामा कर्तार सुलभा लोके विज्ञातारस्तु दुर्लभाः ॥
- ii) सुखमर्थो भवेद् दातुं सुखं प्राणः सुखं तपः सुखमन्यद् भवेत् सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम् ॥

GROUP - D

(বিভাগ-ঘ)

Account for the case-ending in any two of the following underlined words: নিম্নরেখাঙ্কিত যে কোন দুটি পদের সকারণ বিভক্তি নির্ণয় করুন ঃ प्रासादात् प्रेक्षते राजा । i) वालकेन पुस्तकं पठ्यते । ii) चर्मणि द्वीपिनं हन्ति । iii) भिक्षुकः पादेन खञ्जः । iv) Frame sentences to illustrate any three of the following: b) নিম্নলিখিত যে কোন তিনটির বাক্যে প্রয়োগ দেখান ঃ अधिकरणे द्वितीया i) सहार्थे तृतीया ii) भावे सप्तमी । iii) हेतौ तृतीया iv) निर्धारणे सप्तमी । v) Correct any four of the following sentences: c) যে কোন চারটি বাক্যের অশুদ্ধি সংশোধন করুনঃ व्याधो दिवायां वने अधिवसित । i) ii) मातृन् प्रणत्वा गृहं गच्छ ।

नरपत्या सह गच्छन्ति वालकगणः ।

राजपथि वसति निर्धनी ।

मे मने सुखं नास्ति ।

iii)

iv)

v)

0 = 0

d) Join in Sandhi (any four): সন্ধি করুন (যে কোন চারটি) ঃ i) बार मुनी + एतौ विश्व का प्रकार प्राप्त वर्ष प्रवासिक की उने उत्पादकर्त शीत + ऋतः ii) iii) प्रभो + एहि गी: + पति: iv) v) मृत् + मयः मनस् + ईषा । vi) e) Decline any four of the following: যে কোন চারটির শব্দরূপ নির্ণয় করুন ঃ नर in तृतीया बहुवचन i) ii) वारि in द्वितीया द्विवचन नदी in सप्तमी एकवचन iii) iv) सित in प्रथमा एकवचन युष्पद् in षष्ठी बहुवचन v) तद् (श्री) in पञ्चमी एकवचन । f) Conjugate any four of the following: যে কোন চারটির ধাতুরূপ নির্ণয় করুন ঃ √ भू in विधिलिङ् 3rd person plural √ गम् in लोट् 2nd person singular ii) iii) √ हन् in लट् 3rd person plural

√ पत् in लङ् 2nd person singular

 $4 \times 1 = 4$

 $4 \times 1 = 4$

√ सेव् in लट् 1st person plural.

iv)

v)

2

6.	Translate into Sanskrit any one of the following passeges:
	নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদণ্ডলির যে কোন একটি সংস্কৃতে অনুবাদ করুন ঃ
	a) There was a king named Dasharatha in Ayodhya. He had three wives and four sons. Ramchandra was the eldest amongst the sons. To keep his father's promise, he went to the forest with his wife Sita and brother Lakshmana.
	অযোধ্যায় দশরথ নামে এক রাজা ছিলেন । তাঁর ছিল তিন স্ত্রী এবং চার পুত্র । পুত্রদের মধ্যে রামচন্দ্র সব থেবে বড়ো ছিলেন । পিতার প্রতিশ্রুতি রক্ষার জন্য তিনি স্ত্রী সীতা ও ভাই লক্ষ্মণসহ বনে গিয়েছিলেন।
	b) There is a beautiful garden. There are many beautiful trees and creepers in the garden. In the trees and creepers, there are charming flowers. There been hum sweetly. By the cooing of cuckoos, the spring is everpresent there.
	একটি সুন্দর বাগান । বাগানে সুন্দর সুন্দর গাছ ও লতা । গাছ ও লতায় সুন্দর সুন্দর ফুল । সেখানে ভ্রমরের মধুর গুঞ্জন । কোকিলের কৃজনে বসস্ত সেখানে নিত্য বিরাজিত ।
7.	Read the following passage and answer the following questions in Sanskirt.
	নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদটি পড়ে প্রশ্নগুলির সংস্কৃতে উত্তর দিন ঃ
lo fo	कस्मिंश्चिद्धिष्ठाने शुद्धपटो नाम रजकः प्रतिवसित स्म । तस्यैको रासभोऽस्ति । सोऽपि घासाभावादितदुर्बलतां गतः अथ तेन रजकेनाटव्यां भ्रमता व्याघ्रचर्म प्राप्तम् । ततश्चाचिन्तयत् — ''अहो ! शोभनमापिततम् । अनेन चर्मण परिच्छाद्य रासभं रात्रौ यवक्षेत्रेषु उत्सुजामि येन व्याघ्रं मत्वा समीपवर्तिनः क्षेत्रात्र निष्कासयन्ति ।''
	i) अ किमासीत् रजकस्य नाम ? अध्य अमे कि अभिकार विकास अधी अध्यक्ति ।
	ii) कः कथं दुर्बलतां गतः ?
	्रांध) रजकः कं दृष्टवान् किं चिन्तितवांश्च ?

किं प्राप्तं रजकेन ?

Translate and Pengall or English and a contains following:

नविभागि हो त्यान वृत्ति होत्यन बार्या व्यथना हर्रहा । व्यथना क्रम ३

in an analysis of the second